

»Francusko narodno kazalište«, »Francusko nacionalno kazalište«, »Državno narodno kazalište«. I da su se Francuzi u nas dulje vrijeme zadržali, čitali bismo u prijevodu imena njihova kazališta jamačno još i druge kombinacije pridjeva narodni, nacionalni, državni, francuski, pučki i popularni. Još se u jednim novinama reklo, da je to »pravo pučko« kazalište, te se sve u svemu i tom zgodom vidjelo, da bez pridjeva pučki ne možemo nikud nikamo.

Naše je Pučko sveučilište prije nekoliko godina promijenilo svoje ime i prozvalo se »narodnim«. No kao i prije, tako i sada ono služi popularizaciji znanosti i prema tome samo posredno promiče znanost, te je u tom smislu znanstvena ustanova nižega stupnja. U drugu ruku, u imenu zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta epitet *narodni* upućuje na to, da to kazalište treba da bude dom čiste umjetnosti i po tome jedna od najznatnijih ustanova u kulturnom životu *n a r o d a* (lat. *natio*). U tima primjerima dakle *pučki* i *narodni* ne znače isto, i ne znam, s kojim je obrazloženjem Pučko sveučilište promijenilo svoje ime.

Spomenimo i ovo. U imenu Narodne banke FNRJ dolazi dvaput pridjev narodni. Različito od toga u slovenskom jeziku banka sebi daje ime Narodna banka FLRJ (L = ljudski, t. j. pučki). Tu dakle izlazi naš jezik siromašniji od slovenskoga. Pa i francusko je ime Banque nationale de la R. F. P. de Yougoslavie (P = populaire).

Očito je, da naša jezična praksa zazire od pridjeva *nacionalan*. Ne će ga na sreću Narodna banka, a ne prihvaća ga ni Hrvatsko narodno kazalište. Isto tako umjesto *internacionalni* u novinama uvijek čitamo: međunarodni. A nije bolja ni sudbina riječi *nacija*; United Nations rijetko kada čitamo kao Ujedinjene nacije, već sasvim obično Ujedinjeni narodi. A možda je zanimljiva i ova nova statistika. U važnoj moskovskoj izjavi vlade FNRJ i vlade SSSR od 20. VI. 1956. (»Vjesnik«, »Borba«) nabrojio sam 17 puta *narod* (od toga 8 puta u *Ujedinjeni narodi*), a samo jedamput *nacija*, sve u značenju lat. *natio*. I ovdje eto vidimo, da se *nacija* u našem jeziku nije udomila. Izjava bjelodano pokazuje, da nam je ta tudica suvišna.

A što se tiče riječi *puk*, *pučki*, *pućanin* i sl., ne vidim *r a z l o g a*, zbog kojih bi se one iz jezika uklonile.¹

UZ NAPOMENU PROF. HRASTE O RODU STRANIH IMENA MJESTA

Miroslav Kravar

U ozbiljnu sporu oko kakva pitanja nema ništa gore, nego kad se stvar svede na golu suprotnost između »jest« i »nije«: tada se odmah vidi, da jedna od dvije strane nema pravo. Tako smo sada do te točke stigli prof.

¹ O riječima *puk*, *pučki* i *narod*, *narodni* vidi i u *Jeziku* I, 5, 149—151 i u *Jeziku* IV, 5, 159. (Bilješka uredništva.)

M. Hraste i ja u pitanju roda stranih imena mjesta na *-o*. Žao mi je, što se — istini za volju — moram opet vraćati na tu stvar, ali mislim, da krivnja nije na meni.

Dr. Hraste osvrnuo se nedavno još jednom na moje mišljenje, da su u našem književnom jeziku strana imena mjesta, kao što su *Kairo* i sl., — muškoga roda, a ne srednjega, kako on hoće.¹ Ali sada se spor prenio s hrvatskoga jezika na ruski. Ovaj put Hraste ne pobija moje pretpostavke nego tvrdnje, pa mi je i obrana utoliko — lakša. On se poziva na uvaženoga prvaka današnje rusistike Vinogradova i na neka usmena saopćenja pa odlučno tvrdi, da su takva imena i u ruskom srednjega roda, a ne »odreda« muškoga, kako sam ja bio usput spomenuo.

Ja se ovdje ne bih želio upuštati u duge rasprave o nečemu, o čemu sam već dosta rekao, nego mjesto svakih argumenata navodim za svoju tvrdnju nekoliko potvrda, što sam ih nasumce uzeo iz »Velike sovjetske enciklopedije« (Moskva 1926—1931).² Tamo se, među ostalim, može naći:

- S. v. *Bil'bao*: »B. ... osnovan v 1300...«;
 ,, ,, *Bordo*: »B. vyros... kak gorod vnutrennih snošenij...«;
 ,, ,, *Oslo*: »t. n. »Bol'šoj Oslo««, ili: »Oslo osnovan v 1047 ili 1048«;
 ,, ,, *Tokio*: »... T. priobrël... evropejskij vid«;
 ,, ,, *Toledo*: »... T. byl rimskoj koloniej Toletum«;
 ,, ,, *Čikago*: »Č. raspoložen na samom beregu...«.

Tako i za imena mjesta na druge vokale (osim na *-a*) nalazimo:

- S. v. *Baku*: »B. raspoložen amfiteatrom vokrug buhty...«;
 ,, ,, *Galle* (njem. *Halle*): »... G. popal v ruki Gogencollernov...«;
 ,, ,, *Tbilisi*: »T. raspoložen pri vyhode r. Kury...«.

Svatko odatle može vidjeti, da su i u ruskom književnom jeziku strana imena mjesta na vokal (osim na *-a*) u pravilu muškoga roda, a ne srednjega, kako tvrdi dr. Hraste.³ Sve se to potpuno slaže s onim mjestom u Vinogradova, što sam ga bio naveo,⁴ kao i s drugim mjestima, na kojima naš rusist govori u istom smislu.⁵

¹ »Jezik« V (1956—1957), str. 24. i d.

² Ruske primjere transliteriram latinicom, a riječi, koje upućuju na rod, istakao sam sam.

³ Među tim su imenima, kako vidimo, također *Oslo* i *Čikago*, za koja on izrijeком veli da su srednjega roda.

⁴ »Jezik« IV (1955—1956), str. 116.

⁵ Isp. njegov »Russkij jazyk«, str. 84., gdje se kaže: »Uostalom, posuđena vlastita imena ne ulaze svagda u okvire vladajućega gramatičkog sistema... Stoga se rod posuđenih geografskih imena, koja po svome morfološkom liku ne pristaju u sistem ruskih deklinacija i ne dekliniraju se, određuje prema rodu općega pojma, pod koji potpadaju, na pr. *Tbilisi* — grad (dakle muškoga roda), *Kolorado* (rijeka, ženskoga roda) i sl. Za posuđenice toga tipa... čini se izuzetak: one ne idu u srednji rod.« Tako Vinogradov.

U ruskom su, dakle, strana imena mjesta na vokal (osim na *-a*), kao i u nas, muškoga roda, dok su — za razliku od našega jezika — imena rijeka ženskoga; samo su imena zemalja srednjega roda. Svemu tome ima mnoštvo potvrda u Enciklopediji.

La pratica val più della grammatica, — kaže talijanska poslovice. Najbolje je, dakako, kad oboje — i praksa i gramatika — idu uporedo, kao što su u ovom slučaju Enciklopedija i Vinogradov.

Moram ipak dodati, da iz iskustva znam, da se Rusi u govoru veoma često kolebaju u rodu imenâ kao *Oslo, Baku, Tuapse* i sl. Ali ovdje je riječ opet o ruskom književnom jeziku.

Što su u ruskom, kako je općenito poznato, apelativi kao *pal'to, šosse, ragu* i dr. — srednjega roda, nema izravne veze s našim pitanjem.⁶ Isto tako nemam nikakve primjedbe u pogledu stanja u poljskom, na koje se Hraste sada poziva, jer o tom jeziku nije među nama bilo govora.

Dakle: sve kad bi se Hrastin zahtjev, da strana imena mjestâ na -o budu u našem književnom jeziku srednjega roda, i dao braniti, ne bi se nikako mogao potkrijepiti tvrdnjom, da su ta imena i u svim velikim slavenskim jezicima srednjega roda, kad eto vidimo, da ni u najvećem od njih nisu takva.

Uostalom, već sam napomenuo,⁷ da u pitanju ove ili one novije pojave u književnom jeziku ne može odlučivati stanje u srodnim jezicima, pogotovu kad se ni oni među sobom ne slažu.

MOJA ZAVRŠNA RIJEČ O TOM PITANJU

Ne želeći uopće dalje ulaziti u dokazivanje, tko ima pravo, prepuštam čitaocima, da se sami opredijele za jedno ili drugo rješenje po svojoj slobodnoj volji i jezičnom osjećanju. Jedno je potrebno istaći, da se rješavanju takva spornog pitanja ne smije pristupati odviše autoritativno. Ja sam samo upozorio, da se rod stranih geografskih imena poklapa s rodom domaćih takvih imena gotovo u svakom velikom evropskom jeziku, slavenskom i neslavenskom. Prema tome ne bi bilo najbolje, kada bismo se mi posve otuđili od pravila, koje vrijedi za takva imena u našem jeziku. O tome se u gramatikama stranih jezika, slavenskih i neslavenskih, ne nalazi mnogo. U svojoj »Napomeni« nisam odlučno ustvrdio, da ta imena u ruskom *nisu*, nego *ne moraju* biti muškoga roda, a to potvrđuje i sam pisac, kada kaže, da se Rusi *u govoru* veoma često kolebaju u rodu imena kao *Oslo* . . . Razumije se, da sam ja uzeo samo u pomoć njemački, talijanski, francuski, češki, poljski i ruski jezik, a osnovno je bilo ono, što je u našem jeziku. Mene će zadovoljiti samo to, da se a priori ne smatra pogreškom, ako tko u našem književnom jeziku ta imena mijenja i po srednjem, a ne samo po muškom rodu, jer ono prvo odgovara duhu našega narodnoga jezika, a ovo drugo tendencijama razvoja našega književnoga jezika.

Mate Hraste

⁶ Hraste navodi ovdje i riječ *kofe* ne spominjući, da se ona danas govori kao imenica muškoga roda; isp. Vinogradov, o. c., str. 62.

⁷ »Jezik« IV, str. 124.